

N:o 46.

Af Herr **A. Hedin**: Om anslag till ett fast docentstipendium för slaviska språk vid Upsala universitet.

Allt för länge har man i Sverige uppskjutit att från det offentligas sida taga något steg för att afhjelpa det besynnerliga missförhållandet, att man hos oss, i följd af en allmän okunnighet i det ryska språket, är nästan utslutande hänvisad att hemta kännedom om vår mäktige östra granne ur de mer eller mindre grumlade andra hands källorna. Första vilkoret för undanrödjande af detta missförhållande är säkerligen, att de slaviska språken upptagas bland läroämnena vid universitetet, och att sålunda möjlighet beredes för utbredandet af deras studium i vidare kretsar. I denna fråga förknippa sig den vetenskapliga och särskildt den historiska forskningens behof med politiska och ekonomiska skäl, bådadera af så djup betydelse, att hon väl må sägas ega den största vikt ej blott för den svenska vetenskapen, utan äfven, och än mera, för den svenska statens praktiska, politiska och kommersiela intressen.

I andra stater, der samma politiskt-ekonomiska intressen förefinnas som hos oss, medan historieforskningens kraf knappast hos dem kan sägas ega samma vikt, har man ock haft ögat öppet för betydelsen af de slaviska språkens studium. Vid universiteten i Königsberg, Berlin, Breslau, Leipzig och Wien finnas ordinarie lärostolar i detta ämne inrättade. Äfven i Paris finnes en professur i slaviska språk. Att universitetet i Helsingfors är försedt med två ordinarie lärareplatser i ryska språket — en professur och ett lektorat — kan till en del bero af Finlands politiska förbindelse med ryska riket, men i öfrigt torde för behofvet af åtminstone en dylik plats hos oss fullt lika starka skäl tala. Äfven i Kjöbenhavn finnes en docentpost för de slaviska språken och literaturerna.

Frågans *vetenskapliga* betydelse är ej ringa, och för öfrigt af den art, att den torde falla de fleste i ögonen. Språkstudierna hafva, af både

teoretiska och praktiska skäl, en framstående roll i vår tids forskning, och man har därför steg för steg utvidgat kretsen af de språk, som vid universitetet representeras. Egendomligt förefaller det då, att, under det vid universitetet offentlig undervisning meddelas å ena sidan i arabiska, å andra sidan i spanska och portugisiska språken, ingenting är gjordt för att bereda akademisk undervisning i de slaviska språken, ehuru dessa språks folkgrupp stiger till 100 millioner menniskor och inom sig sluter sådana grenar, som de ryska, polska, bömiska, serbiska och bulgariska nationaliteterna, af hvilka den förstnämnda bildar en stat, som är på samma gång en europeisk stormakt och Sveriges granne. De slaviska språkstudierna äro för öfrigt i våra dagar för den komparativa språkforskningen af ej mindre vikt än studiet af romaniska och germaniska språk; och för en nordisk språkforskare ligger säkerligen studiet af slaviska språk fullt ut så nära, som studiet af de romaniska, vare sig det gäller att lingvistiskt förklara språkets företeelser eller anställa dermed sammanhängande kulturhistoriska undersökningar.

Än större betydelse eger dock frågan, när hänsyn toges till vår historieforsknings intressen, hvilka ej kunna tillgodoses utan bekantskap med de slaviska literaturerna. Äfven om man ej fäster sig vid den märkliga beröring, som egt rum mellan den skandinaviska nordens och de slaviska folken redan i den gråa forntiden, och som hvars märkligaste faktum framstår hvad man kallat »ryska rikets grundläggning» genom svenske invandrare, återstår dock en tidrymd af ett halft årtusende, under hvilken Sveriges historia är på det närmaste sammankedjad med de två stora slaviska staternas, Rysslands och Polens. En närmare kännedom om Polens förhållanden i 16:de och 17:de seklen är nödvändig för att vinna klarhet öfver den betydelsefulla kamp, som började med att häfda vår religiösa frihet och politiska sjelfständighet, och slöt med att lyfta Sverige till en stormakts höjd. Och beröringen med Ryssland har sedan nära två århundraden tillbaka varit af en afgörande betydelse för vår yttre historia och stundom äfven mäktigt inverkat äfven på våra inre förhållanden. I begge dessa länder framväxer en rik historisk litteratur, som i de flesta fall för oss är föga annat än en tillsluten bok.

Sakens *politiska* sida förtjenar ock visserligen att tagas i allvarligt öfvervägande. Redan den inre, politiskt-sociala utvecklingen i en stat kan ej för dess grannar vara likgiltig, då densamma ej sällan kan på den yttre politiken utöfva en stark återverkan. Detta måste ej minst gälla här, då ju i Ryssland försiggår en våldsamt jäsningsprocess, som, utom det att den redan i och för sig är egnad att ådraga sig hvarje tänkandes uppmärksamhet, bör mana oss särskildt att med vaket öga följa densamma. Och lägger man härtill vigten af att kunna med uppmärksamhet följa alla skiftningarna

i grannfolkets offentliga mening och i dess regerings politik, vill det synas, som om ensamt af politiska skäl det vore oundgängligt att i vårt land utbreda medlet till en närmare kännedom af hvad som verkligen föregår och förefafves hos den mäktige grannen.

Der finnes dock ännu ett talande praktiskt, egentligen ekonomiskt-socialt, men äfven i viss mening politiskt skäl att göra gällande i denna fråga, nemligen vigten af att utvidga våra handelsförbindelser med Ryssland. Man kan ej annat än förvåna sig öfver, att tvenne stater, för hvilka Östersjön skapar en så lätt handelsväg, dock ännu idka ett så ringa varubyte, att dess inflytande på vår handelsbalans är så godt som ingen. Det förhållandet, att under året 1880 vår införsel från Ryssland utgjorde föga öfver 6 procent af hela vår införsels värde, under det vår utförsel till samma land ej ens steg till 1 procent af vår sammanräknade utförsel, måste anses för ett högst otillfredsställande resultat. Det torde ej vara öfverdrifvet att påstå, att bristande kännedom om ryska förhållanden spelar en icke ringa roll i denna handelsförbindelsernas svaghet, och att denna brist till stor del härleder sig deraf, att ryska språket hos oss är så föga känt. Det må vara sant, att de större ryska handelshusen naturligtvis förstå att begagna sig af de vesteuropeiska stora kulturspråken, men det säger sig sjelft, att utan den närmare inblick i de ryska förhållandena, för hvilken bekantskap med ryska språket är en oundgänglig förutsättning, ett mäktigt hinder skall kvarstå mot främjandet af vårt varubyte med Ryssland. Den ryska marknaden ligger oss dock så nära, att vi der borde kunna med utsigt till framgång täfla med hvilken annan producent som helst, och för vår industri, särskildt förädlingen af vårt jern i olika former, måste det vara en angelägenhet af synnerlig vikt att arbeta sig till nya och dock närbelägna af-sättningsområden. De hinder, som vår grannes prohibitiva lagstiftning lägger i vägen för en hastig utveckling i denna rigtning, undanrödjas ej derigenom, att man håller sig fjerran från marknaden, utan derigenom att en stegrad beröring visar deras orimlighet.

På grund af de skäl, som här ofvan anförts, anser jag att en professur i slaviska språk med snaraste bör inrättas vid ett af våra universitet. Men som en ny sak fordrar sin förberedelsetid, och man kan tveka, huruvida under närvarande förhållanden fullt kompetente svenske män *genast* finnas att tillgå för besättande af en dylik lärostol, anser jag för ögonblicket vara lämpligast att, som ett första steg i denna rigtning, vid Upsala universitet, såsom det till lärjungeantalet mest betydande och hufvudstaden närmaste lärosätet, inrättades en fast docentur i slaviska språk. Yngre vetenskaps-idkare saknas ej derstädes, hvilka indragit äfven slaviska språk i kretsen af sina studier. Beloppet bör sättas högre än för öfriga fasta docentstipendier

af det skäl, att innehafvaren ovilkorligen bör hafva sig ålagdt att meddela *offentlig* undervisning i sitt ämne, hvilket ej är fallet med öfrige innehafvare af fasta docentstipendier, alldenstund deras ämnen tillika äro af en eller flere professorer representerade.

Jag får därför föreslå,

att Riksdagen ville bevilja ett anslag å 2,500 kronor årligen till ett fast docentstipendium i slaviska språk vid Upsala universitet med skyldighet för innehafvaren att offentligen undervisa och under de vilkor i öfrigt, Kongl. Maj:t kan finna lämpligt att bestämma.

Stockholm den 26 Januari 1883.

Adolf Hedin.

N:o 47.

Af Herr Hans Andersson i Nöbbelef: Om ändring af § 15 i Kongl. förordningen den 24 Augusti 1877 angående villkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker.

Enligt 15 § i gällande förordning af den 24 Augusti 1877 angående försäljning af bränvin, skola rättigheterna för andra tillåtna utskänkningsställen än gästgifverier äfvensom minuthandelsställena i kommunerna af kommunalnämnden på offentlig auktion utbjudas för den af Konungens Befallningshafvande utsatta tid, åt den eller dem, som åtaga sig afgift för högsta kannetal, med rättighet för kommunalnämnden att pröfva de anbud, som dervid göras, och dem med afseende ej mindre å de bjudandes behörighet och tjenlighet än äfven å den erbjudna afgiftens belopp, antaga eller förkasta; meningen med den åt kommunalnämnden sålunda uppdragna pröfningsrätt lärer väl, såsom mig synes, icke vara annan än den, att vid valet mellan flere bjudande nämnden bör antaga den person, hos hvilken de i nämnda